การพัฒนานวัตกรรมส่งเสริมทุนมนุษย์เด็กปฐมวัย ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน กรุงเทพมหานคร

นันทิยา ปรีชาเสถียร[*a], วงศ์วิศว์ หมื่นเทพ[**], ชัชวาล วงค์สารี[***]

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ ได้แก่ 1) ศึกษาสภาพการณ์ทุนมนุษย์เด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน กรุงเทพมหานคร 2) พัฒนานวัตกรรมส่งเสริมทุนมนุษย์สำหรับเด็กปฐมวัย และ 3) ทดลองใช้นวัตกรรมดังกล่าว ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสานวิธี ประกอบด้วยการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และแบบประเมิน กลุ่มตัวอย่างได้แก่ บุคลากรสำนักงานเขต ผู้อำนวยการโรงเรียน ครูอนุบาล ครูพี่เลี้ยง และเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และข้อมูลเชิงปริมาณด้วยความถี่ ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าสถิติ t

ผลการวิจัย พบว่า 1) ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนและโรงเรียนอนุบาลมีการนำนวัตกรรมมาใช้อย่างหลากหลาย ทั้งในด้านประเภท รูปแบบ และระดับความเข้มข้นของการใช้งาน โดยนวัตกรรมมุ่งส่งเสริมพัฒนาการ 5 ด้าน ได้แก่ การเคลื่อนไหว การใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กและสติปัญญา การเข้าใจภาษา การใช้ภาษา และการช่วยเหลือตนเองและสังคม ผ่านการเล่นและกิจกรรม 2) นวัตกรรมส่งเสริมทุนมนุษย์สำหรับเด็กปฐมวัยประกอบด้วย 7 มิติ ได้แก่ การพัฒนาสุขภาพ การพัฒนาอารมณ์และปฏิสัมพันธ์ การพัฒนาด้านการศึกษา การพัฒนาทักษะการนำตนเองและการควบคุมตนเอง การพัฒนาการคิดแบบเติบโตและการคิดสร้างสรรค์ การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม และการเติบโตเป็นพลเมืองที่ดี ผลการประเมินคุณภาพนวัตกรรมโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.31, SD=0.14) โดยมีนวัตกรรมการจัดอบรม ได้แก่ การเล่านิทานและการเล่นของเล่นประกอบการส่งเสริมทุนมนุษย์ทั้ง 7 มิติ และ 3) หลังการทดลอง เด็กปฐมวัยมีระดับคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: นวัตกรรมส่งเสริมทุนมนุษย์; เด็กปฐมวัย; ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

[*] นักศึกษา ปร.ด.การพัฒนาธุรกิจและทุนมนุษย์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ วิทยาเขตรังสิต
[**] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ วิทยาเขตรังสิต
[***] อาจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ วิทยาเขตสะพานใหม่
[a] Corresponding author: นันทิยา ปรีชาเสถียร Email: nuntiya.pr@northbkk.ac.th
รับบทความ: 21 มี.ค. 69; รับบทความแก้ไข: 31 มี.ค. 69; ตอบรับตีพิมพ์: 31 มี.ค. 69; ตีพิมพ์ออนไลน์: 14 ส.ค. 69

Development of Innovation to Promote Elderly Childhood Human Capital in Preschool Child Development Center in Bangkok Metropolis

Nuntiya Preechastein[*a], Wongwit Muenthep[**], Chutchavarn Wongsaree[***]

Abstract

This study had three objectives: 1) to examine the state of human capital among early childhood children in preschool development centers in Bangkok; 2) to develop innovations promoting human capital for early childhood children; and 3) to pilot the developed innovations. A mixed-methods research design was employed, utilizing interviews, focus groups, and assessment forms. The sample consisted of district office personnel, school directors, kindergarten teachers, childcare teachers, and early childhood children in preschool development centers. Qualitative data were analyzed using content analysis, while quantitative data were analyzed using frequency, percentage, standard deviation, and t-test.

The findings revealed that: 1) preschool development centers and kindergartens adopted innovations in diverse ways, varying in type, format, and intensity of implementation. The innovations targeted five developmental domains: gross motor skills, fine motor skills and cognition, language comprehension, language expression, and self-help and social skills, delivered through play-based activities. 2) The human capital promotion innovation for early childhood children encompassed seven dimensions: health development, emotional development and interaction, educational development, self-direction and self-regulation skills, growth mindset and creative thinking, moral and ethical development, and active citizenship. The overall quality assessment of the innovation was rated at a high level ($\bar{X}$ =4.31, SD=0.14). The training innovation included storytelling and toy-based play to promote all seven dimensions of human capital. 3) Following the intervention, early childhood children's mean scores were significantly higher than pre-intervention scores at the 0.05 level of statistical significance.

Keywords: Human capital promotion innovation; Early childhood; Child development centers

[*] Ph.D. Candidate, Business Development and Human Capital, Faculty of Liberal Arts, North Bangkok University
[**] Assistant Professor, Faculty of Liberal Arts, North Bangkok University
[***] Instructor, Faculty of Nursing, North Bangkok University
[a] Corresponding author: Nuntiya Prechastein Email: nuntiya.pr@northbkk.ac.th
Received: Mar. 21, 26; Revised: Mar. 31, 26; Accepted: Mar. 31, 26; Published Online: Aug. 14, 26

บทนำ

พระราชบัญญัติการพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. 2562 ตราขึ้นโดยมีเหตุผลความจำเป็นเพื่อให้เด็กเล็กซึ่งเป็นเด็กปฐมวัยได้รับการคุ้มครอง ดูแล และมีพัฒนาการที่ดีรอบด้านอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่อง ทั่วถึง และเสมอภาค ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยบัญญัติไว้ เพื่อให้เติบโตเป็นพลเมืองที่ดีและมีคุณภาพ โดยสามารถสรุปใจความสำคัญและวัตถุประสงค์หลัก 6 ประการ ได้แก่ 1) ดูแลมารดาตั้งแต่เริ่มตั้งครรภ์ เพื่อให้บุตรในครรภ์มีสุขภาวะและพัฒนาการที่ดี 2) คุ้มครองความปลอดภัย ให้เด็กปฐมวัยรอดพ้นจากการล่วงละเมิดในทุกทาง 3) ส่งเสริมพัฒนาการรอบด้าน ทั้งร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้สมวัย เพื่อเป็นฐานการเรียนรู้ตลอดชีวิต 4) สร้างคุณลักษณะและอุปนิสัยที่ดี มีคุณธรรม วินัย ใฝ่รู้ มีความคิดสร้างสรรค์ และซึมซับวัฒนธรรมที่หลากหลาย 5) บ่มเพาะเจตคติและการอยู่ร่วมกัน ให้เคารพคุณค่าของผู้อื่น มีจิตวิญญาณการอยู่ร่วมกันอย่างเสมอภาค และมีจิตสำนึกความเป็นพลเมือง 6) พัฒนาผู้ดูแลเด็กให้มีความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีในการพัฒนาเด็กปฐมวัย[1]

ปัจจุบันสถานการณ์ด้านทุนมนุษย์ในประเทศไทยเผชิญกับปัญหาหลายประการที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาของเด็กปฐมวัย[2] ซึ่งเด็กปฐมวัย คือ วัยแรกเกิดถึง 6 ปี ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของมนุษย์ ประเทศที่พัฒนาแล้วทุ่มทุนสร้างทุนมนุษย์ในวัยนี้เพื่อให้เด็กปฐมวัยเกิดทุนทางปัญญา ทุนทางสังคมและทุนทางอารมณ์[3] จากการศึกษานำร่องด้วยการสัมภาษณ์ครูพี่เลี้ยงประจำศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน จำนวน 5 คน และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมจากเด็กปฐมวัย 20 คนในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน 3 แห่ง ในเขตสายไหม ณ วันที่ 10-12 พฤศจิกายน 2568 พบว่า การส่งเสริมพัฒนาการรอบด้าน การพัฒนาเด็กปฐมวัยในไทยยังมีความเหลื่อมล้ำสูงระหว่างพื้นที่เมืองที่มีเศรษฐานะดีกับผู้ปกครองที่ทำงานรับจ้าง ซึ่งมีเศรษฐกิจสังคมที่แตกต่างกัน เด็กในครอบครัวยากจนมักได้รับการกระตุ้นพัฒนาการที่น้อยกว่า โดยเฉพาะในด้านภาษาและสติปัญญา ศูนย์พัฒนาเด็กและโรงเรียนอนุบาลหลายแห่งยังเน้นการสอนแบบท่องจำและการเตรียมความพร้อมทางวิชาการมากเกินไป ขาดกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านการเล่นและการสำรวจตามธรรมชาติของเด็ก ปัญหาภาวะทุพโภชนาการในเด็ก ทั้งการขาดสารอาหารและภาวะอ้วนลงพุง ยังพบในอัตราที่สูง ส่งผลต่อพัฒนาการทางร่างกายและสมอง การประเมินและติดตามพัฒนาการเด็กอย่างเป็นระบบยังไม่ทั่วถึง ทำให้เด็กที่มีความล่าช้าทางพัฒนาการหลายรายไม่ได้รับการตรวจพบและช่วยเหลือตั้งแต่เนิ่น ๆ นอกจากนี้ การพัฒนาทักษะทางอารมณ์และสังคมของเด็กยังไม่ได้รับความสำคัญเท่าที่ควร ทำให้เด็กบางส่วนมีปัญหาในการควบคุมอารมณ์และการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น

การสร้างคุณลักษณะและอุปนิสัยที่ดี ต้องปลูกฝังคุณธรรมและวินัยในเด็กปฐมวัยบ่อยครั้งเน้นไปที่การเชื่อฟังและการทำตามคำสั่งมากกว่าการพัฒนาการคิดเชิงจริยธรรมและความรับผิดชอบในตนเอง การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และความอยากรู้อยากเห็นยังไม่เป็นส่วนหลักของหลักสูตรในหลายแห่ง เนื่องจากการเน้นไปที่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการเตรียมตัวสอบเข้าประถมศึกษา ความหลากหลายทางวัฒนธรรมของสังคมไทย โดยเฉพาะวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์และชุมชนท้องถิ่น ยังไม่ได้รับการนำเสนอและส่งเสริมในหลักสูตรปฐมวัยอย่างเพียงพอ เด็กบางกลุ่มจึงขาดโอกาสในการเรียนรู้และซาบซึ้งในความหลากหลายทางวัฒนธรรม นอกจากนี้ การใช้เทคโนโลยีและสื่อดิจิทัลในเด็กเล็กที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยขาดการควบคุมที่เหมาะสม อาจส่งผลเสียต่อการพัฒนาทักษะทางสังคม สมาธิ และความอดทน ซึ่งเป็นคุณลักษณะสำคัญที่เด็กควรได้รับการพัฒนาในวัยนี้ การบ่มเพาะเจตคติและการอยู่ร่วมกัน สังคมไทย

ยังมีความเหลื่อมล้ำและการแบ่งแยกทางสังคมในหลายมิติ ซึ่งสะท้อนในสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย เด็กจากครอบครัวที่มีฐานะแตกต่างกันมักเข้าเรียนในสถานศึกษาที่แยกจากกัน มีโอกาสน้อยในการมีปฏิสัมพันธ์และเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันกับเด็กที่มาจากพื้นเพที่หลากหลาย การศึกษาแบบแข่งขันและเน้นผลสัมฤทธิ์ส่วนบุคคลมากเกินไปอาจลดโอกาสในการพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกันและความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น เด็กที่มีความแตกต่างทางร่างกาย ความสามารถ หรือภูมิหลังทางวัฒนธรรม บางครั้งเผชิญกับการตีตราหรือการกีดกันจากเพื่อนและแม้กระทั่งจากผู้ใหญ่ การปลูกฝังจิตสำนึกความเป็นพลเมืองและความเข้าใจในสิทธิและหน้าที่ของตนเองและผู้อื่นยังไม่เป็นส่วนสำคัญของการศึกษาปฐมวัยในหลายแห่ง นอกจากนี้ สภาพแวดล้อมทางสังคมที่เด็กได้รับจากสื่อและผู้ใหญ่รอบตัวบางครั้งสะท้อนความขัดแย้ง การแบ่งฝ่าย และการไม่เคารพในความคิดเห็นที่แตกต่าง ซึ่งอาจส่งผลต่อการพัฒนาเจตคติและพฤติกรรมของเด็กในทางลบ

ผู้วิจัยจึงตั้งใจสร้างโมเดลต้นแบบการพัฒนาทุนมนุษย์ในเด็กปฐมวัยในลักษณะนวัตกรรมการส่งเสริมทุนมนุษย์สำหรับเด็กปฐมวัย โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีพัฒนาการของเด็ก Jean Piaget เสนอว่าพัฒนาการทางความคิดของเด็กเกิดขึ้นเป็นลำดับขั้นในช่วงวัยต่าง ๆ เด็กจะมีพัฒนาการทางสติปัญญาผ่านการทดลองและประสบการณ์จริง และ Erik Erikson ยังเสริมว่าวัยเด็กเป็นช่วงที่สำคัญในการพัฒนาด้านอารมณ์และสังคม การสร้างความเชื่อมั่นในตัวเองและการยอมรับในตนเองผ่านการเรียนรู้และความสัมพันธ์ในครอบครัวมีผลสำคัญต่อการเติบโตเป็นพลเมืองที่ดี ทฤษฎีของ Lev Vygotsky & Howard Gardner[4] เน้นไปที่การเรียนรู้ผ่านปฏิสัมพันธ์และการส่งเสริมศักยภาพจากผู้อื่น Vygotsky[5] นำเสนอ “Zone of Proximal Development” ซึ่งเป็นเขตที่เด็กสามารถพัฒนาได้หากได้รับการสนับสนุนจากผู้ที่มีประสบการณ์ ส่วน Gardner[6] เสนอว่ามนุษย์มีศักยภาพหลากหลายด้านซึ่งเรียกว่า “Multiple Intelligences” การสนับสนุนทักษะเหล่านี้ทำให้เด็กสามารถพัฒนาได้อย่างเต็มที่ในด้านต่างๆ ทฤษฎีการพัฒนาสังคม Albert Bandura[7] เสนอว่าการเรียนรู้ผ่านการสังเกตและเลียนแบบเป็นวิธีการสำคัญที่เด็กใช้ในการพัฒนาทักษะสังคม โดยทฤษฎีนี้เชื่อว่าเด็กสามารถเรียนรู้พฤติกรรมที่ดีได้จากตัวอย่างที่ดี ซึ่งมีส่วนช่วยในการเสริมสร้างทัศนคติที่ดีต่อสังคม ทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ David Kolb[8] ที่เน้นการออกแบบการเรียนรู้ที่ต้องการเน้นการมีส่วนร่วม การเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ และการสร้างประสบการณ์ตรงให้กับผู้เรียน ช่องว่างขององค์ความรู้ (Gap of knowledge) ประเทศไทยต้องการพัฒนาทุนมนุษย์ในเด็กปฐมวัย เพื่อให้การพัฒนาทุนมนุษย์ในเด็กเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพจากที่กล่าวมา วิจัยเชิงนวัตกรรมที่ศึกษาในศูนย์เด็กก่อนวัยเรียน กรุงเทพมหานครค้นพบน้อยมาก ขาดการบูรณาการองค์ความรู้จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติจริง ยังไม่พบงานวิจัย การศึกษาการพัฒนานวัตกรรมส่งเสริมทุนมนุษย์สำหรับเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน กรุงเทพมหานคร ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ผสานตัวแปรที่ยังไม่มีใครศึกษามาออกแบบนวัตกรรมที่มุ่งส่งเสริมทุนมนุษย์สำหรับเด็กปฐมวัย ผลการวิจัยจะเป็นความรู้พื้นฐานที่เป็นต้นแบบนวัตกรรมใหม่ที่จะใช้ขยายผลในการพัฒนาทุนมนุษย์ในเด็กช่วย 3-6 ปี ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ไว้ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพการณ์การส่งเสริมทุนมนุษย์เด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน กรุงเทพมหานคร

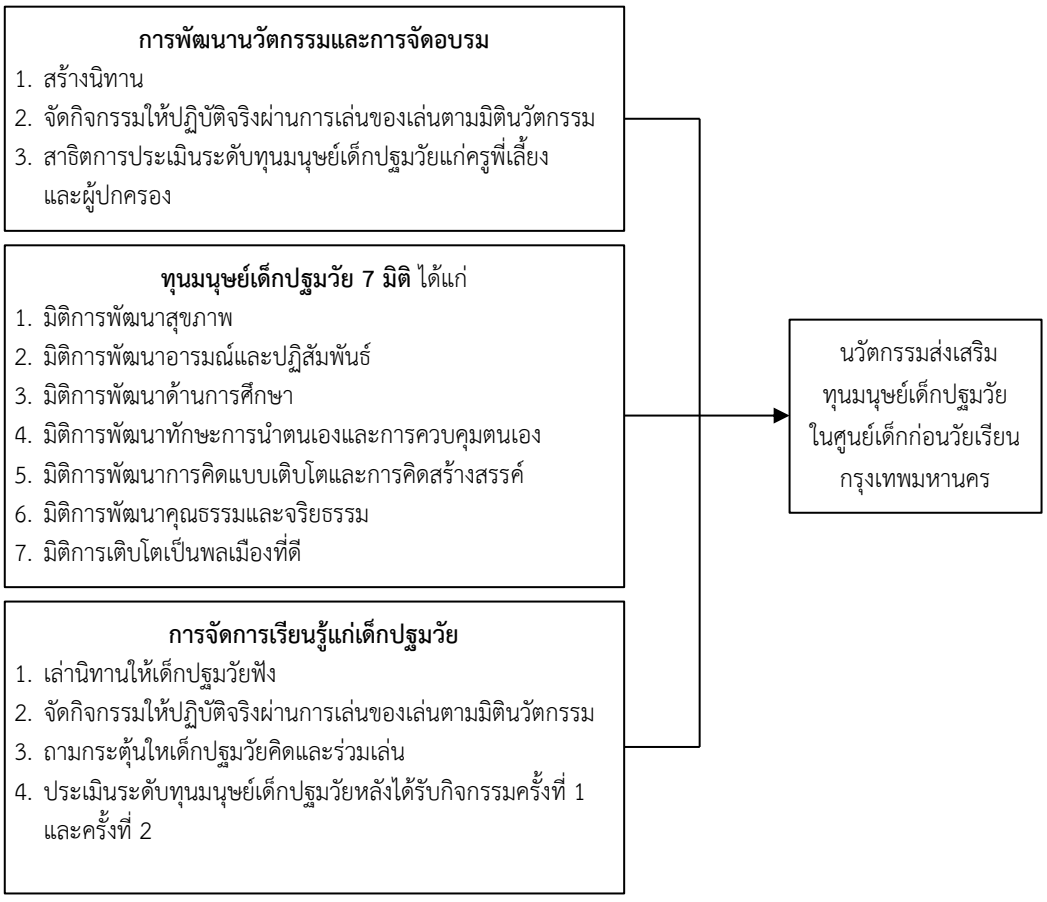
2. เพื่อการพัฒนานวัตกรรมส่งเสริมทุนมนุษย์สำหรับเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนกรุงเทพมหานคร

3. เพื่อทดลองใช้นวัตกรรมส่งเสริมทุนมนุษย์สำหรับเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนกรุงเทพมหานคร

กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัยนี้มุ่งเน้นการบูรณาการองค์ประกอบ 3 ส่วนสำคัญเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาเด็กอย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจากการพัฒนานวัตกรรมและการจัดอบรมเพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้แก่ครูพี่เลี้ยงและผู้ปกครองผ่านการสร้างนิทานและกิจกรรมปฏิบัติจริง ควบคู่ไปกับการกำหนดทิศทางการพัฒนาทุนมนุษย์ให้ครอบคลุมทั้ง 7 มิติ อาทิ ด้านสุขภาพ อารมณ์ การนำตนเอง ความคิดสร้างสรรค์ และคุณธรรมจริยธรรม[1,2] จากนั้นจึงนำไปสู่ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่เน้นการเล่านิทานและการเล่นตามมิตินวัตกรรม พร้อมทั้งมีการประเมินผลระดับทุนมนุษย์อย่างต่อเนื่องในครั้งที่ 1 และ 2 เพื่อติดตามความก้าวหน้า ซึ่งกระบวนการทั้งหมดนี้เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนานวัตกรรมที่ช่วยส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยในเขตกรุงเทพมหานครเติบโตเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพและมีทักษะที่พร้อมต่ออนาคตอย่างยั่งยืน[1-13]

ภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

การดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้แบ่งเป็น 3 ระยะ ตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพการณ์การส่งเสริมทุนมนุษย์เด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน กรุงเทพมหานคร ศึกษาสภาพการณ์การส่งเสริมทุนมนุษย์เด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน กรุงเทพมหานคร จากการศึกษาวิเคราะห์ เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี วารสาร รายงานการวิจัยสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นในการพัฒนานวัตกรรมส่งเสริมทุนมนุษย์ในเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน และสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับการส่งเสริมทุนมนุษย์เด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน กรุงเทพมหานคร ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วยบุคคลที่มีคุณสมบัติเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ครูพี่เลี้ยงในศูนย์เด็กก่อนวัยเรียนในเขตสายไหม กรุงเทพมานคร จำนวน 3 แห่งๆ ละ 4 คน รวม 12 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยของขั้นตอนที่ 1 ได้แก่ ประเด็นข้อคำถามหลักและคำถามล้วงลึกการวิจัย ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากวรรณกรรม เพื่อให้มั่นใจว่าแบบสัมภาษณ์สามารถเก็บข้อมูลที่มีความสำคัญและมีความตรงในการวัดประเด็นที่ศึกษา พร้อมปรับแก้ภาษาให้เข้าใจง่ายขึ้น และปรับเทคนิคการสัมภาษณ์การใช้คำที่เหมาะสมกับบริบท 2. เครื่องบันทึกเทป การพิทักษ์สิทธิของผู้ให้ข้อมูล การศึกษานี้ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการพิจารณาการทำวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ เลขที่ LA04/2568 ลงวันที่ 15 กรกฎาคม 2568 ผู้วิจัยปกป้องและเคารพสิทธิของผู้เข้าร่วมในการวิจัย โดยเน้นความปลอดภัย ความเป็นส่วนตัว การเก็บรวบรวมข้อมูล ส่งหนังสือขออนุญาตเข้าพื้นที่ที่จะใช้เป็นสถานที่วิจัย โดยผู้วิจัยขอหนังสือจากคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ ถึงสำนักงานเขต เมื่อได้รับอนุญาตผู้วิจัยจะเข้าพบผู้บริหารศูนย์เด็กก่อนวัยเรียน ครูพี่เลี้ยงและผู้ปกครองของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน กรุงเทพมหานคร เพื่ออธิบายวัตถุประสงค์การวิจัยและเข้าร่วมโครงการ หลังจากนั้นดำเนินการโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ในวันที่ 18 กรกฎาคม 2568

การวิเคราะห์เชิงหัวข้อและการตรวจสอบแบบสามเส้า ผู้วิจัยได้นำการวิเคราะห์เชิงหัวข้อ (Thematic analysis) ตามแนวทางของ Braun and Clarke[9] และ Naeem et al.[10] มาใช้เพื่อระบุประเด็นสำคัญและให้ความหมายที่ชัดเจนในทุกมิติ

ระยะที่ 2 การพัฒนานวัตกรรมส่งเสริมทุนมนุษย์สำหรับเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน กรุงเทพมหานคร

2.1 สร้างรูปแบบองค์ประกอบนวัตกรรมในการส่งเสริมทุนมนุษย์เด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน กรุงเทพมหานคร จากการสนทนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วยบุคคลที่มีคุณสมบัติเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ด้านการบริหารศูนย์เด็กก่อนวัยเรียน จำนวน 10 คน ได้แก่ คือ ตัวแทนผู้อำนวยการเขต 3 เขต คือ เขตสายไหม เขตดอนเมือง และเขตบางเขน จำนวน 3 คน นักพัฒนาสังคมผู้รับผิดชอบดูแลศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน สำนักงานเขตสายไหม จำนวน 1 คน ประธานศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน และครูพี่เลี้ยง เขตสายไหม 3 ศูนย์ คือ ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนรวมใจสามัคคี ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนวัดลุ่มเจริญศรัทธา และศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนพูนทรัพย์ จำนวน 3 คน ผู้ปกครองศูนย์ละ 1 คน จำนวน 3 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยของขั้นตอนที่ 1 ได้แก่ ประเด็นข้อคำถามหลักและคำถามล้วงลึกการวิจัย ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากวรรณกรรม เครื่องบันทึกเทป คำถามหลัก คือ การนำใช้นวัตกรรมส่งเสริมสุขภาวะเด็กปฐมวัยปัจจุบันมีอะไรบ้าง ปัญหาและอุปสรรคในการใช้

นวัตกรรมและมีความต้องการนวัตกรรมใหม่ในมิติไหนบ้าง การพิทักษ์สิทธิของผู้ให้ข้อมูล การศึกษานี้ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการพิจารณาการทำวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ เลขที่ LA04/2568 ลงวันที่ 15 กรกฎาคม 2568 ส่งหนังสือขออนุญาตพร้อมเนื้อหารูปแบบนวัตกรรม แบบประเมินนวัตกรรมแก่ผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คน ทางจดหมายลงทะเบียนผ่านไปรษณีย์ไทย หลังได้แบบประเมินกลับคืนผู้วิจัยได้บรรณาธิกรข้อมูล ปรับปรุงเนื้อหานวัตกรรมและข้อคำถามการประเมินนวัตกรรม

2.2 ประเมินประสิทธิภาพรูปแบบนวัตกรรมส่งเสริมทุนมนุษย์สำหรับเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน กรุงเทพมหานคร เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินคุณภาพชุดนวัตกรรมส่งเสริมทุนมนุษย์เด็กปฐมวัยและประเมินประสิทธิภาพนวัตกรรม ซึ่งการประเมินคุณภาพของนวัตกรรมเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้ผู้พัฒนาและผู้ใช้มีความมั่นใจว่านวัตกรรมนั้นสามารถนำไปใช้ได้จริงและมีประสิทธิภาพในเชิงการพัฒนา ทั้งนี้ผู้วิจัยคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ตรงในการพัฒนาศักยภาพเด็กปฐมวัย ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินจำนวน 7 คน ประเมินมิติด้านความเป็นไปได้ ด้านความเหมาะสม ความถูกต้อง และด้านความเป็นประโยชน์ การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการโดยการส่งแบบประเมินไปยังผู้ทรงคุณวุฒิ รวมจำนวนทั้งสิ้น 7 คน ซึ่งมีคุณสมบัติในการกำหนดนโยบายและปฏิบัติพัฒนาสุขภาวะในเด็กปฐมวัย โดยได้จัดทำหนังสือถึงหน่วยงานต้นสังกัดของผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลผ่านแบบประเมิน โดยวิธีการจัดส่งแบ่งเป็นสามช่องทาง ได้แก่ การส่งทางไปรษณีย์ ส่งผ่านอีเมล และส่งที่สถานที่ปฏิบัติงาน การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการโดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อประเมินความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ โดยข้อมูลดังกล่าวนำไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนารูปแบบนวัตกรรมให้มีความสมบูรณ์และตอบสนองต่อวัตถุประสงค์การใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ระยะที่ 3 ทดลองใช้นวัตกรรมส่งเสริมทุนมนุษย์สำหรับเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน กรุงเทพมหานคร

กลุ่มเป้าหมาย เด็กก่อนวัยเรียนที่มีอายุ 3-6 ปี จำนวน 30 คน การทดลองใช้นวัตกรรมส่งเสริมทุนมนุษย์ในเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน กรุงเทพมหานคร ที่สร้างขึ้นว่าส่งผลต่อการปฏิบัติได้จริงหรือไม่ โดยนำไปใช้ปฏิบัติจริงกับเด็กก่อนวัยเรียน จำนวน 30 คน คัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจงจากผู้ที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์คัดเข้า ได้แก่ เป็นเด็กก่อนวัยเรียน อายุ 3-6 ปี บิดามารดาเซ็นยินยอมให้เข้าร่วมวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการรับสมัคร คัดกรอง และคัดเลือกจนได้ครบจำนวน 30 คน จากนั้นจึงเก็บข้อมูลก่อนทดลอง (Pretest) ดำเนินโปรแกรมนวัตกรรม และเก็บข้อมูลหลังทดลอง (Posttest) ตัวอย่างได้จากการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) จับสลากแบบไม่ใส่คืน

เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองเป็นนวัตกรรมส่งเสริมทุนมนุษย์เด็กปฐมวัย ซึ่งผู้วิจัยวางแผนจัดกิจกรรมสำหรับนวัตกรรมส่งเสริมทุนมนุษย์เด็กปฐมวัย รวมจำนวน 4 สัปดาห์ ระหว่าง 24 พฤศจิกายน 2568 ถึง 23 ธันวาคม 2568

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนำเครื่องมือไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 7 คนประเมินความสอดคล้องของเนื้อหา ประกอบด้วย 1) แบบประเมินการพัฒนาทางสุขภาพเด็กปฐมวัย จำนวนข้อ 7 ข้อ ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม เน้นการประเมินทักษะทางสังคมและความร่วมมือของเด็ก 2) แบบประเมินการพัฒนาด้านอารมณ์และปฏิสัมพันธ์เด็กปฐมวัย จำนวนข้อ 7 ข้อ ผู้วิจัยพัฒนาจากผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม เน้นประเมินความสามารถในการวิเคราะห์และ

เหตุผลที่แสดงออกผ่านการใช้อารมณ์ตามสถานการณ์ 3) แบบประเมินการพัฒนาด้านการศึกษาเด็กปฐมวัย จำนวนข้อ 7 ข้อ ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม เน้นการประเมินทักษะการเรียนรู้ในสถานการณ์กลุ่ม 4) แบบประเมินการนำตนเองและสังคมเด็กปฐมวัย จำนวนข้อ 7 ข้อ ผู้วิจัยพัฒนาผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม เน้นการประเมินพฤติกรรมเชิงบวกภาวะผู้นำ ภาวะผู้ตามและการเข้าใจคุณธรรม 5) แบบประเมินการพัฒนาด้านการคิดแบบเติบโตและสร้างสรรค์เด็กปฐมวัย จำนวน 7 ข้อ ผู้วิจัยพัฒนาผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม เน้นการประเมินพฤติกรรมการร่วมมือและความใส่ใจเชิงสร้างสรรค์ต่อสถานการณ์ 6) แบบประเมินการกล้าที่จะทำดีเด็กปฐมวัย จำนวน 7 ข้อ ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม 7) แบบประเมินการเติบโตเป็นพลเมืองที่ดีเด็กปฐมวัย จำนวน 7 ข้อ ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม

เกณฑ์การประเมิน: ใช้ระดับคะแนน 1-5 (1=เห็นด้วยระดับน้อยที่สุด 2=เห็นด้วยระดับน้อย 3=เห็นด้วยระดับปานกลาง 4=เห็นด้วยระดับมาก 5=เห็นด้วยระดับมากที่สุด)

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 7 คน ประเมิน และความตรงตามเนื้อหา (Content validity) ของนวัตกรรมที่ได้รับการพัฒนา โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ความสอดคล้องในระดับผู้ทรงคุณวุฒิ (Content validity index: CVI) 7 คน เสนอค่าความสอดคล้องเชิงเนื้อหาทั้ง 7 มิติ เท่ากับ 1.00 ซึ่งผ่านเกณฑ์ยอมรับ การพิทักษ์สิทธิของผู้ให้ข้อมูล การศึกษานี้ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการพิจารณาการทำวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ เลขที่ LA10/2568 ลงวันที่ 8 กันยายน 2568 ผู้วิจัยปกป้องและเคารพสิทธิของผู้เข้าร่วมในการวิจัย โดยเน้นความปลอดภัย ความเป็นส่วนตัว และการให้ข้อมูลอย่างเป็นธรรม โดยยึดปฏิบัติตามความในพระราชบัญญัติการวิจัยในมนุษย์ พ.ศ. 2552 เป็นสำคัญ

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยส่งหนังสือขออนุญาตเข้าพื้นที่ที่จะใช้เป็นสถานที่วิจัย โดยผู้วิจัยขอหนังสือจากคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ ถึงสำนักงานเขต เมื่อได้รับอนุญาตผู้วิจัยเข้าพบผู้บริหารศูนย์เด็กก่อนวัยเรียน ครูพี่เลี้ยงและผู้ปกครองของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์แห่งหนึ่งในเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร เพื่ออธิบายวัตถุประสงค์การวิจัยและให้ผู้ปกครองสมัครใจลงลงนามยินยอมสำหรับให้บุตรของตนเข้าร่วมโครงการ หลังจากนั้นค่อยดำเนินการตามแผนการวิจัย พ.ศ. 2565 โดยผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยภาพรวม ไม่มีการระบุชื่อ-นามสกุลของตัวอย่างวิจัย เพื่อเป็นการปกป้องสิทธิ์ของตัวอย่างวิจัย ทั้งนี้ผู้วิจัยชี้แจงข้อมูลเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของโครงการ ประโยชน์ ผลข้างเคียง และเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองเด็กปฐมวัยได้ซักถามข้อสงสัย รวมถึงชี้แจงให้ทราบว่าไม่จำเป็นต้องเข้าร่วม โครงการวิจัยทุกคนการวิจัยนี้ไม่มีผลต่อการดูแลและการศึกษาของเด็กปฐมวัย

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถามด้วยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation: SD), Paired t-test เปรียบเทียบคะแนนนวัตกรรมก่อนและหลังการใช้นวัตกรรมส่งเสริมทุนมนุษย์เด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนกรุงเทพมหานคร กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

เกณฑ์การประเมินนวัตกรรมและทุนมนุษย์เด็กปฐมวัย โดยลักษณะของแบบสอบเป็นแบบมาตราวัดประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ[9] โดยใช้วิธีการของลิเคิร์ท (Likert) ดังนี้ 5 คะแนน หมายถึง เห็นด้วยระดับมากที่สุด 4 คะแนน หมายถึง เห็นด้วยระดับมาก 3 คะแนน หมายถึง เห็นด้วยระดับปานกลาง

2 คะแนน หมายถึง เห็นด้วยระดับน้อย 1 คะแนน หมายถึง เห็นด้วยระดับน้อยที่สุด กำหนดเกณฑ์และการแปลค่าคะแนนเฉลี่ยโดยใช้เกณฑ์การแบ่งตามแนวคิดวิธีการแบ่งตามอัตราภาคชั้นกำหนดเกณฑ์ในการแปลค่าคะแนนเฉลี่ย ดังนี้ 4.50-5.00 หมายถึง ผลคะแนนอยู่ในระดับมากที่สุด 3.50-4.49 หมายถึง ผลคะแนนอยู่ในระดับมาก 2.50-3.49 หมายถึง ผลคะแนนอยู่ในระดับปานกลาง

ผลการวิจัย

1. สภาพปัญหาและความต้องการใช้นวัตกรรมพัฒนาเด็กปฐมวัยในประเทศไทยเป็นประเด็นสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของชาติในระยะยาว โดยเฉพาะในยุคที่สังคมไทยกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางประชากรศาสตร์ที่มีอัตราการเกิดลดลงอย่างต่อเนื่อง ทำให้การพัฒนาศักยภาพของเด็กแต่ละคนให้เต็มที่กลายเป็นเรื่องที่มีความสำคัญยิ่งขึ้น นวัตกรรมทางการศึกษาปฐมวัยจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการยกระดับคุณภาพการพัฒนาเด็กให้สอดคล้องกับหลักวิชาการและตอบสนองต่อบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปของสังคมไทย ประการแรก ความจำเป็นในการใช้นวัตกรรมเกิดจากความต้องการที่จะพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีพัฒนาการที่สมดุลและครบถ้วนในทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการเรียนรู้และการดำเนินชีวิตในระยะต่อไป ความจำเป็นในการใช้นวัตกรรมเกิดจากการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างครอบครัวและสังคมไทยที่ส่งผลต่อการเลี้ยงดูและพัฒนาเด็กปฐมวัย ในปัจจุบัน ครอบครัวไทยจำนวนมากเป็นครอบครัวเดี่ยวหรือครอบครัวที่พ่อแม่ทำงานนอกบ้านทั้งคู่ ทำให้เด็กต้องอยู่ในความดูแลของศูนย์พัฒนาเด็กหรือสถานรับเลี้ยงเด็กเป็นเวลานาน การใช้นวัตกรรมเกิดจากการขาดแคลนบุคลากรที่มีคุณภาพและความรู้ความเชี่ยวชาญในการพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างเพียงพอ แม้ว่าประเทศไทยจะมีจำนวนศูนย์พัฒนาเด็กและโรงเรียนอนุบาลเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่คุณภาพของครูและผู้ดูแลเด็กยังคงเป็นประเด็นท้าทาย หลายแห่งมีครูและผู้ดูแลที่ขาดความรู้เชิงลึกเกี่ยวกับพัฒนาการเด็กและวิธีการส่งเสริมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับวัยปฐมวัย นวัตกรรมที่ออกแบบมาอย่างดีสามารถทำหน้าที่เป็นเครื่องมือสนับสนุนและเสริมศักยภาพให้กับครูและผู้ดูแล นวัตกรรมที่ต้องการ ได้แก่ นวัตกรรมการพัฒนาสุขภาพ พัฒนาการศึกษา พัฒนาความคิดแบบเติบโตและความคิดสร้างสรรค์ พัฒนาการเป็นพลเมืองที่ดี เป็นต้น

2. นวัตกรรมส่งเสริมทุนมนุษย์ หมายถึง สิ่งประดิษฐ์ กระบวนการ หรือขั้นตอนที่มีแนวคิดใหม่และประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน การดำเนินงานมีกรอบแนวปฏิบัติจากหน่วยงานต้นสังกัดควบคู่กับการพัฒนานวัตกรรมเพิ่มเติมในระดับศูนย์เพื่อให้เหมาะสมกับบริบท คุณลักษณะสำคัญของนวัตกรรม ได้แก่ ความปลอดภัย ความทนทาน และความสามารถในการกระตุ้นความสนใจและการมีส่วนร่วมของเด็กมุ่งส่งเสริมพัฒนาการเด็กอย่างรอบด้าน โดยเน้นการเรียนรู้ผ่านการเล่นและการกระตุ้นกระบวนการคิดอย่างต่อเนื่อง

2.1 นวัตกรรมส่งเสริมทุนมนุษย์เด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน กรุงเทพมหานคร 7 มิติ

มิติที่ 1: โครงสร้างพื้นฐานและสุขภาพ หัวใจ: สภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพทางกายที่เป็นพื้นฐานสำคัญที่สุด มิติที่ 2: ฐานครอบครัวปิกนิกสุขสันต์ (การแบ่งปันและทีมเวิร์ก) กิจกรรม: จำลองสวนสาธารณะ ฝึกเป็น “พ่อแม่-ลูก-เพื่อน” เป้าหมาย: เรียนรู้การแบ่งปันทรัพยากรที่มีจำกัด (เช่น ขนมชิ้นเดียว) และการทำงานร่วมกันเพื่อเป้าหมายเดียว มิติที่ 3: ป่วนครัวคุณแม่ (การฟังและปฏิบัติ

ตามคำสั่ง) กิจกรรม: สวมบทบาท “เชฟและผู้ช่วยเชฟ” สั่งงานจากง่ายไปสู่ความซับซ้อน (3 ขั้นตอน) เป้าหมาย: ฝึกสมาธิ การฟังอย่างตั้งใจ และทักษะการลำดับขั้นตอน (Executive functions) มิติที่ 4: ช่วยเพื่อนที่กำลังลำบาก (การนำตนเองและเห็นอกเห็นใจ) กิจกรรม: แก้ไขสถานการณ์สมมติ (เช่น ตุ๊กตาตกจากที่สูง) โดยครูเป็นเพียงผู้เฝ้ามอง เป้าหมาย: ฝึกการสังเกตความต้องการของผู้อื่น และสร้างความมั่นใจในการตัดสินใจแก้ปัญหาด้วยตนเอง มิติที่ 5: ป้อมปราการของฉันพังแล้ว! (Growth Mindset & ความคิดสร้างสรรค์) กิจกรรม: สร้างป้อมจากบล็อกไม้ เมื่อพังลงครูจะให้กำลังใจและชวนวิเคราะห์สาเหตุ เป้าหมาย: เปลี่ยนความล้มเหลวเป็นบทเรียน (Resilience) และกล้าคิดนอกกรอบในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ มิติที่ 6: กล่องความดีที่หายไป (จิตอาสาและน้ำใจ) กิจกรรม: สวมบทบาท “นักสำรวจ” ช่วยคุณลุงยามหาความดีผ่านการเก็บของเล่น/ดูแลพื้นที่ เป้าหมาย: เชื่อมโยงการทำความดีเข้ากับความสุขทางใจ (Intrinsic motivation) โดยไม่ต้องมีคำสั่ง มิติที่ 7: ช่วยกันสร้างสวนสาธารณะของเรา (ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม) กิจกรรม: สมาชิกชุมชนตัวน้อยช่วยกันสร้างพื้นที่จำลองและดูแลรักษาความสะอาด เป้าหมาย: สร้างจิตสำนึกความเป็นเจ้าของ (Ownership) และเข้าใจบทบาทหน้าที่ของการเป็นพลเมืองที่ดี

โดยสรุป ทั้ง 7 มิติของการพัฒนาทุนมนุษย์เด็กปฐมวัยมีความเชื่อมโยงและส่งเสริมกันอย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจากรากฐานที่จำเป็นที่สุด คือ สุขภาพ แล้วค่อยๆ สร้างขึ้นไปสู่ทักษะและคุณลักษณะที่ซับซ้อนมากขึ้น จนกระทั่งบรรลุถึงเป้าหมายสูงสุด คือ การเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม การพัฒนาในแต่ละมิติไม่เพียงแต่เป็นเป้าหมายในตัวเอง แต่ยังเป็นพื้นฐานและเงื่อนไขสำคัญสำหรับการพัฒนาในมิติถัดไป ทำให้การพัฒนาทุนมนุษย์เป็นกระบวนการองค์รวมที่ต้องได้รับการส่งเสริมอย่างครบถ้วนและสมดุลในทุกมิติ

2.2 ผลการประเมินประสิทธิภาพนวัตกรรมส่งเสริมทุนมนุษย์สำหรับเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในภาพรวม

ตารางที่ 1 ผลการประเมินประสิทธิภาพนวัตกรรมส่งเสริมทุนมนุษย์สำหรับเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในภาพรวม (n=7 คน)

มิตินวัตกรรม	ก่อนทดลอง		
	ρ	μ	ระดับ
1. ด้านความเป็นไปได้	4.23	0.87	มาก
2. ด้านความเหมาะสม	4.14	0.91	มาก
3. ด้านความถูกต้อง	4.43	0.77	มาก
4. ด้านความเป็นประโยชน์	4.43	0.82	มาก
รวม	**4.31**	**0.14**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประเมินคุณภาพนวัตกรรมส่งเสริมทุนมนุษย์สำหรับเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมาก (ρ=4.31, μ=0.14) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านความถูกต้องและด้านความเป็นประโยชน์มีระดับคะแนนเฉลี่ยสูงสุด (ρ=4.43, μ=0.77 และ ρ=4.43, μ=0.82 ตามลำดับ) รองลงมา คือ ด้านความเป็นไปได้ (ρ=4.23, μ=0.87) น้อยที่สุด คือ ด้านความเหมาะสม (ρ=4.14, μ=0.91)

3. ผลการนำใช้วัตกรรมส่งเสริมทุนมนุษย์สำหรับเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน กรุงเทพมหานคร

3.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 53.33) อายุเฉลี่ย 4.36 ปี ช่วงอายุ 3 ปี มีจำนวนมากที่สุด (ร้อยละ 26.67) เป็นบุตรคนที่ 1 ร้อยละ 86.66 มารดาเป็นผู้เลี้ยงดูหลัก ร้อยละ 93.33 พัฒนาการห้าด้านสมส่วน ร้อยละ 100.00 สุขภาพดีมากที่สุด (ร้อยละ 100.00)

3.2 ผลการวิเคราะห์คะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับของคะแนนเฉลี่ยของทุนมนุษย์เด็กปฐมวัยก่อนและหลังได้รับนวัตกรรม

ตารางที่ 2 แสดงผลการทดสอบประสิทธิผล วิเคราะห์คะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับของคะแนนเฉลี่ยของทุนมนุษย์เด็กปฐมวัยก่อนและหลังได้รับนวัตกรรม (n=30 คน)

มิตินวัตกรรม	ก่อนทดลอง			หลังทดลอง		
	$\bar{x}$	SD	ระดับ	$\bar{x}$	SD	ระดับ
1. พัฒนาทางสุขภาพเด็กปฐมวัย	3.50	0.07	มาก	4.80	0.05	มากที่สุด
2. พัฒนาด้านอารมณ์และปฏิสัมพันธ์เด็กปฐมวัย	3.56	0.06	มาก	4.62	0.09	มากที่สุด
3. พัฒนาด้านการศึกษาเด็กปฐมวัย	3.50	0.08	มาก	4.68	0.18	มากที่สุด
4. การนำตนเองและสังคมเด็กปฐมวัย	3.44	0.06	ปานกลาง	4.66	0.09	มากที่สุด
5. พัฒนาด้านการคิดแบบเติบโตและสร้างสรรค์เด็กปฐมวัย	3.50	0.05	มาก	4.61	0.07	มากที่สุด
6. การกล้าที่จะทำดีเด็กปฐมวัย	3.40	0.07	ปานกลาง	4.66	0.07	มากที่สุด
7. การเติบโตเป็นพลเมืองที่ดีเด็กปฐมวัย	3.68	0.07	มาก	4.72	0.17	มากที่สุด
รวม	**3.45**	**0.18**	**ปานกลาง**	**4.68**	**0.13**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์คะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับของคะแนนเฉลี่ยของทุนมนุษย์เด็กปฐมวัยก่อนและหลังได้รับนวัตกรรม พบว่า ก่อนการทดลองนวัตกรรมภาพรวมคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$=3.45, SD=0.18) โดยการเติบโตเป็นพลเมืองที่ดีเด็กปฐมวัยมีค่าเฉลี่ยคะแนนสูงสุด ($\bar{x}$=3.68, SD=0.07) รองลงมาคือพัฒนาด้านอารมณ์และปฏิสัมพันธ์เด็กปฐมวัย ($\bar{x}$=3.56, SD=0.06) หลังการทดลองนวัตกรรมภาพรวมคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$=4.68, SD=0.13) โดยพัฒนาทางสุขภาพเด็กปฐมวัยมีค่าเฉลี่ยคะแนนสูงสุด ($\bar{x}$=4.80, SD=0.05) รองลงมาคือการเติบโตเป็นพลเมืองที่ดีเด็กปฐมวัย ($\bar{x}$=4.72, SD=0.17)

3.3 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับของคะแนนเฉลี่ยของทุนมนุษย์เด็กปฐมวัยก่อนและหลังได้รับนวัตกรรม

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบระดับของคะแนนเฉลี่ยของทุนมนุษย์เด็กปฐมวัยก่อนและหลังได้รับนวัตกรรม (n=30)

รายการ	n	$\bar{x}$	SD	t	p-value
ก่อนทดลองนวัตกรรม	30	3.45	0.18	0.34	0.00*
หลังทดลองนวัตกรรม	30	4.68	0.13		

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ <0.001

จากตารางที่ 3 การวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับของคะแนนเฉลี่ยคะแนนสุขภาวะเด็กปฐมวัยก่อนและหลังได้รับนวัตกรรม พบว่า หลังการทดลองมีระดับคะแนนเฉลี่ยทุนมนุษย์ขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.05

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

สภาพปัญหาและความต้องการใช้นวัตกรรมพัฒนาเด็กปฐมวัยในประเทศไทยเป็นประเด็นสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของชาติในระยะยาว โดยเฉพาะในยุคที่สังคมไทยกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางประชากรศาสตร์ที่มีอัตราการเกิดลดลงอย่างต่อเนื่อง ทำให้การพัฒนาศักยภาพของเด็กแต่ละคนให้เต็มที่กลายเป็นเรื่องที่มีความสำคัญยิ่งขึ้น นวัตกรรมทางการศึกษาปฐมวัยจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการยกระดับคุณภาพการพัฒนาเด็กให้สอดคล้องกับหลักวิชาการและตอบสนองต่อบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปของสังคมไทย ประการแรก ความจำเป็นในการใช้นวัตกรรมเกิดจากความต้องการที่จะพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีพัฒนาการที่สมดุลและครบถ้วนในทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการเรียนรู้และการดำเนินชีวิตในระยะต่อไป ความจำเป็นในการใช้นวัตกรรมเกิดจากการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างครอบครัวและสังคมไทยที่ส่งผลต่อการเลี้ยงดูและพัฒนาเด็กปฐมวัย ในปัจจุบัน ครอบครัวไทยจำนวนมากเป็นครอบครัวเดี่ยวหรือครอบครัวที่พ่อแม่ทำงานนอกบ้านทั้งคู่ ทำให้เด็กต้องอยู่ในความดูแลของศูนย์พัฒนาเด็กหรือสถานรับเลี้ยงเด็กเป็นเวลานาน การใช้นวัตกรรมเกิดจากการขาดแคลนบุคลากรที่มีคุณภาพและความรู้ความเชี่ยวชาญในการพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างเพียงพอ แม้ว่าประเทศไทยจะมีจำนวนศูนย์พัฒนาเด็กและโรงเรียนอนุบาลเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับที่พบว่าก่อนการทดลองนวัตกรรมเด็กปฐมวัยจะมีประสบการณ์เฉพาะด้านค่อนข้างต่ำ หลังการพัฒนานวัตกรรมการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ผ่านชุดกิจกรรมการเล่นละครและบทบาทสมมติ เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัยในโรงเรียนขนาดเล็ก[12] หลังการเข้าร่วมนวัตกรรม พบว่า เด็กปฐมวัยมีการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์และมีทักษะการบริหารจัดการสูงขึ้น

ประเมินคุณภาพนวัตกรรมส่งเสริมทุนมนุษย์สำหรับเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมาก (ρ=4.31, μ=0.14) อาจเป็นเพราะผู้วิจัยสร้างนวัตกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการของเด็กปฐมวัยและมีวรรณกรรมยืนยันที่สอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่จึงทำให้คะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามตามทฤษฎีการเสริมต่อการเรียนรู้[4] การกำหนดเขตที่เด็กสามารถพัฒนาได้หากได้รับการสนับสนุนจากผู้ที่มีประสบการณ์[5] ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม[7] และการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติ[8]

ผลการวิเคราะห์คะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับของคะแนนเฉลี่ยของทุนมนุษย์เด็กปฐมวัยก่อนและหลังได้รับนวัตกรรม พบว่า ก่อนการทดลองนวัตกรรมภาพรวมคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับ

ปานกลาง ($\overline{x}$=3.45, SD=0.18) หลังการทดลองนวัตกรรมภาพรวมคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{x}$=4.68, SD=0.13) การวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับของคะแนนเฉลี่ยคะแนนสุขภาวะเด็กปฐมวัยก่อนและหลังได้รับนวัตกรรม พบว่า หลังการทดลองมีระดับคะแนนเฉลี่ยทุนมนุษย์ขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.05 อธิบายได้ว่า นวัตกรรมที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากความต้องการของศูนย์เด็กก่อนวัยเรียนกรุงเทพมหานคร มีประโยชน์ในการพัฒนาทุนมนุษย์เด็กปฐมวัยทั้ง 7 มิติ ดังนั้นก่อนการทดลองนวัตกรรมเด็กปฐมวัยยังไม่เกิดประสบการณ์คะแนนประเมินก่อนการทดลองนวัตกรรมจึงต่ำกว่าหลังการทดลอง สอดคล้องกับการศึกษา ผลการจัดกิจกรรมสถานการณ์จำลองที่มีต่อการคิดอย่างมีวิจารณญาณของเด็กปฐมวัยของโรงเรียนในสังกัดเทศ บาลเมืองสิงหนคร จังหวัดสงขลา[11] ที่พบว่าคพแนนประเมินหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้พัฒนาทุนมนุษย์เด็กปฐมวัยทั้ง 7 มิติที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นยังสนับสนุนการพัฒนาเด็กปฐมวัยตามพระราชบัญญัติการพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. 2562[1]

ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

หน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการศึกษาปฐมวัย ทั้งในระดับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและโรงเรียน ควรกำหนดนโยบายการพัฒนาทุนมนุษย์เด็กปฐมวัยที่ครอบคลุมพัฒนาการอย่างรอบด้าน ทั้งในมิติด้านสุขภาพ อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา โดยอาศัยความเข้าใจเชิงองค์รวมว่าการลงทุนพัฒนาเด็กในช่วงวัยนี้ส่งผลกระทบเชิงบวกในระยะยาวทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว และสังคมโดยรวม

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

หน่วยงานที่รับผิดชอบด้านสาธารณสุขและการศึกษาปฐมวัยควรนำนวัตกรรมและแนวปฏิบัติที่ผ่านการพัฒนาและทดสอบจากการวิจัยนี้ไปบูรณาการในกระบวนการทำงานของครูผู้รับผิดชอบงานอนามัยโรงเรียน เพื่อยกระดับประสิทธิภาพการส่งเสริมสุขภาพกายและจิตใจของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ

3. ข้อเสนอแนะทางวิชาการ

ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนควรพัฒนาระบบการอบรมครูและผู้ดูแลเด็กอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยบูรณาการองค์ความรู้เชิงลึกด้านพัฒนาการเด็กปฐมวัยและนวัตกรรมการส่งเสริมการเรียนรู้ที่เหมาะสมตามช่วงวัย เพื่อยกระดับคุณภาพบุคลากรให้สามารถพัฒนาทุนมนุษย์ในเด็กปฐมวัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรพัฒนานวัตกรรมการส่งเสริมทุนมนุษย์เด็กปฐมวัย 7 มิติให้เป็นโมเดลเชิงทฤษฎี และดำเนินการตรวจสอบความตรงของโมเดลด้วยการวิเคราะห์สมการโครงสร้าง เพื่อยืนยันความถูกต้องและคุณภาพของโมเดลที่พัฒนาขึ้น

เอกสารอ้างอิง

1. ราชกิจจานุเบกษา. พระราชบัญญัติการพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. 2562. เล่ม 136 ตอนที่ 56 ก ประกาศวันที่ 30 เมษายน 2562 [เข้าถึงเมื่อ 2569 มีนาคม 20] เข้าถึงได้จาก: https://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2562/A/056/T_0005.PDF

2. ราชกิจจานุเบกษา.แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ.2566-2570) เล่ม 139 ตอนพิเศษ 258 ง ประกาศวันที่ 1 พฤศจิกายน 2565 [เข้าถึงเมื่อ 2569 มีนาคม 20] เข้าถึงได้จาก: https://www.nesdc.go.th/the-national-economic-and-social-development-plan/the-thirteenth-plan-2023-2027/
3. ปิยะณัฐ หมื่นวงศ์, อรรถพล ทองสง, มณฑา จำปาเหลือง. ทุนมนุษย์: ทุนแห่งความสำเร็จ. วารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากร. 2568;8(2):498-509.
4. ชัยวัฒน์ บวรวัฒนเศรษฐ์. ยุทธศาสตร์การจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีการเสริมต่อการเรียนรู้. วารสารวิชาการแพรวากาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์. 2559;3(2):154-79.
5. Rigopouli K, Kotsifakos D, Psaromiligkos Y. Vygotsky's Creativity Options and Ideas in 21st-Century Technology-Enhanced Learning Design. Education Sciences. 2025; 15(2):257. doi: 10.3390/educsci15020257
6. Harb H, El Hajj M, Alyasin A, Nasser R. Multiple Intelligences Theory and Educational Implications: A critical review. TEM Journal.2025;14(3):2557-69.
7. Bandura A. Self-efficacy. In Ramachaudran VS (Ed.), Encyclopedia of human behavior (Vol. 4, pp. 71-81). New York: Academic Press. Reprinted in Friedman H (Ed.), Encyclopedia of mental health. San Diego: Academic Press; 1998.
8. Wijnen-Meijer M, Brandhuber T, Schneider A, Berberat PO. Implementing Kolb´s Experiential Learning Cycle by Linking Real Experience, Case-Based Discussion and Simulation. J Med Educ Curric Dev. 2022 May 12;9:23821205221091511. doi: 10.1177/23821205221091511.
9. Braun V, Clarke V. Using thematic analysis in psychology. Qualitative Research in Psychology.2006;3(2):77-101.
10. Naeem M, Ozuem W, Howell K, Ranfagni S. A Step-by-Step Process of Thematic Analysis to Develop a Conceptual Model in Qualitative Research. International Journal of Qualitative Methods.2023; 22. doi: 10.1177/16094069231205789.
11. Waltz CF, Strickland O, Lenz ER. Measurement in Nursing and Health Research [Internet]. 2017 [cited: 2026 Mar 2]. Available from: https://doi.org/10.1891/9780826170620
12. สุชานาฏ ไชยวรรณะ, วไลพร เมฆไตรรัตน์. การพัฒนานวัตกรรมการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ผ่านชุดกิจกรรมการเล่นละครและบทบาทสมมติ เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัยในโรงเรียนขนาดเล็ก. วารสารวิชาการเครือข่ายบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ. 2565; 12(2):122-41.
13. รมณียา ณ สงขลา, กันตวรรณ มีสมสาร, ปุริมปรัชญ์ คณิณพศุตย์. ผลการจัดกิจกรรมสถานการณ์จำลองที่มีต่อการคิดอย่างมีวิจารณญาณของเด็กปฐมวัยของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองสิงหนคร จังหวัดสงขลา. วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์. 2567;7(6):44-56.